איקלע רבנאי אחוה דר' חייא בר אבא למזבן שומשמי ואמר הכי אמר שמואל עד ודיין מצטרפין אמר אמימר כמה מעליא הא שמעתא אמר ליה רב אשי לאמימר משום דקלסה אבוה דאמך את נמי מקלסת לה כבר פרכה רבא: אמר רב ספרא אמר רבי אבא אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא אמר רב הונא ואמרי ליה אמר רב הונא אמר רב [א]שלשה שישבו לקיים את השטר שנים מכירין חתימות ידי עדים ואחד אינו מכיר עד שלא חתמו מעידין בפניו וחותם משחתמו אין מעידין בפניו וחותם ומי כתבינן והאמר רב פפי משמיה דרבא [א]האי אשרתא דדייני דניכתב מקמיה דניחוו סהדי אחתימת ידייהו פסולה דמתחזי כשקרא הכא נמי מתחזי כשקרא אלא אימא עד שלא כתבו מעידין בפניו וחותם משכתבו אין מעידין בפניו וחותם ש"מ תלת ש"מ [ב]עד נעשה דיין וש"מ [ג]דיינין המכירין חתימות ידי עדים אינן צריכין להעיד בפניהם וש"מ דיינין שאין מכירין חתימות ידי עדים צריכין להעיד בפני כל אחד ואחד מתקיף לה רב אשי בשלמא עד נעשה דיין שמעינן מינה אלא דיינין המכירין חתימות ידי עדים אין צריכין להעיד בפניהם דלמא לעולם אימא לך צריכין ושאני הכא דקא מקיימא הגדה בחד ודיינין שאין מכירין חתימות ידי עדים צריכין להעיד בפני כל אחד ואחד דלמא לעולם אימא לך אין צריכין ושאני הכא דלא קא מקיימא הגדה כלל יתיב ר' אבא וקאמר לה להא שמעתא דעד נעשה דיין איתיביה רב ספרא לרבי אבא [ג]ראוהו שלשה והן בית דין יעמדו שנים ויושיבו מחבריהם אצל היחיד ויעידו בפניהם ויאמרו מקודש החדש מקודש שאין היחיד נאמן על ידי עצמו ואי סלקא דעתך דעד נעשה דיין למה לי כולי האי ליתבו בדוכתייהו וליקדשי אמר ליה אף לדידי קשיא לי ושאילתיה לרב יצחק בר שמואל בר מרתא ורב יצחק לרב הונא ורב הונא לחייא בר רב וחייא בר רב לרב ואמר להו הנח [ד]לעדות החדש דאורייתא [ד][ה]וקיום שטרות דרבנן אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב [ו]שלשה שישבו לקיים את השטר וקרא ערער על אחד מהן עד שלא חתמו מעידין עליו וחותם משחתמו אין מעידין עליו וחותם ערער דמאי אי ערער דגזלנותא

תרי

איקלע רבנאי למיזבן שומשמי גרסי' ולא גרסי' דאיקלע ולא גרסינן לגבן. ולאו רמי אמרה דא"א לומר כן שאמר רמי עדות זו על אמימר ורב אשי שהרי רב אשי כמה דורות היה אחריו דאמרינן בקדושין (דף עב:) יום שמת רבא נולד רב אשי: **אבוה דאמך**. רמי בר חמא: **שלשה שישבו**. בב"ד: **לקיים השטר**. ובלא העדאת עדים שיעידו על כתב ידן לפי שהדיינין עצמן מכירין אותה השנים מכירין אותה ואחד אינו מכיר: **עד שלא חתמו**. השנים על ההנפק: **מעידין**. לפני השלישי שזהו כתב ידן של חתומים: **וחותם**. עמהם על מה שכותבין אשרנוהי וקיימנוהי לשטרא דנן במותב תלתא דאשתמודענא דחתימת ידא דסהדי היא: **משחתמו אין מעידין**. דחתימה קמייתא בשקרא היא דלאו תלתא הוו דידעי: **ומי כתבינן**. לאשרתא דידיה בחתימה וכי קודם שנתקיים לפני שלשתן יכתבו במותב תלתא הוינא ואשתמודענא כו': **אשרתא**. לשון חוזק שמחזקים [את השטר] וכותבין אשרנוהי: **דניכתבא מקמי דניחוו סהדי כו'**. עד שלא העידו העדים על כתב ידם כתבו הדיינין במותב תלתא הוינא ונפיק שטרא דנן קדמנא ואסהידו פלוני ופלוני אחתימת ידייהו ואשרנוהי וקיימנוהי: **עד נעשה דיין**. שהרי השנים העידו על החתימות: **צריכין להעיד בפני כל אחד ואחד**. שאם העידו בפני השנים אין הג' יכול לחתום דהא הכא הוצרכו השנים להעיד בפני הג': **דלמא לעולם צריכין**. להעיד שאין עדות אלא ע"י הגדת עדות: **ושאני הכא דקא מקיימא הגדה**. בפני היחיד שאינו מכיר: **דלא מקיימא הגדה כלל**. אי לא הוו מסהדי באפיה: **ראוהו ג'**. בעדות החדש קאי: **והן בית דין**. מסנהדרין המקדשין את החדש: **יעמדו השנים**. להיות עדים. והתם פרכינן לא תהא שמיעה גדולה מראיה ומוקמינן לה כשראוהו בלילה לפיכך אם לא יעידו לבקר על מה יאמרו מקודש: **שאין היחיד נאמן**. לקדש החדש ביחידי: **ליתבו בדוכתייהו**. אחר שהעידו בפניו: **וקרא ערער על הא'**. שהוא פסול: **עד שלא חתמו**. השני דיינים על האשרתא: **מעידין**. על זה שהוא כשר: **משחתמו**. הוו להו נוגעין בעדות שגנאי להם שישבו עם פסול בדין:

האמר רב פפי האי אשרתא. תימה דפריך מדרב פפי ובפרק הכותב (לקמן דף פה. ושם) מסיק דליתא לדרב פפי מדרב נחמן כו' ועוד דבפ' כל הגט (גיטין כו: ושם) מסיק דרב לית ליה דרב פפי והיכי פריך הכא מדרב פפי אמילתיה דרב מיהו הא איכא לתרץ דאליבא דאמרי לה משמיה דרב הונא פריך ואין לומר דהכי פריך כיון דאמר משחתמו אין מעידין לפניו וחותם אלמא חיישינן למיחזי כשקרא אם כן משכתבו עד שלא חתמו נמי דכתיבה נמי מיחזי כשקרא דא"כ הוה קשיא דרב אדרב דהכא חייש למיחזי כשקרא ובפרק כל הגט (שם) לא חייש אלא טעמא דמשחתמו דמי לנוגעים בעדות כעין שפירש בקונט' גבי ההוא שקרא ערער על אחד מהן ותירץ ר"ת [ה]דלכך הש"ס להקשות אפילו מדבר דלא הוי הלכתא הכי ופוסק ר"ת דכתבינן [ו]אורכתא אפילו אמטלטלי דכפריה דלא קי"ל כרב פפי דחייש למיחזי כשקרא אע"ג דפריך מינה ופריך נמי מנהרדעי בכמה מקומות בפרק שבועת העדות (שבועות דף לג: ושם) ובפרק יש בכור (בכורות דף מט.) והאמרי נהרדעי לא כתבינן אורכתא כו' וי"מ וליתא דקאמר בהכותב ובפ' כל הגט (גיטין דף כו: ושם) דלא בעי למימר דליתא לדרב פפי אלא דליתא לקושיא שאין לדמות אשרתא שהוא מעשה ב"ד לשאר שטרות דבמעשה ב"ד לכ"ע חיישינן למיחזי [ז]כשקרא ור"י מדנפי"ר תירץ דלכתחלה ודאי חיישינן למיחזי כשקרא כדאמר להו רב לספרי כי יתביתו כהיני כו' (ב"ב דף קסג.) אבל בדיעבד לא חיישינן ולהכי פריך הכא דהוי לכתחלה והא דקאמר דליתא לדרב פפי היינו דיעבד דההיא איתתא דהכותב (לקמן דף פה. ושם) כיון שהיתה צריכה לחזור לב"ד כדיעבד דמי והרשאה נמי דכתבינן אמטלטלי דכפריה היינו משום כיון דאינו יכול לילך שם כדיעבד דמי[ח]: **וש"מ** דיינין המכירין חתימת עדים א"צ להעיד בפניהם. דקס"ד דצריך להעיד בפניהם אע"ג דלא תהא שמיעה גדולה מראייה לפי שהיו נראין יותר בית דין דכשאין מעידין בפניהם אין נראה אלא כעד מפי עד ומטעם זה הצריכו ג' בקיום שטרות דהוה סגי בב' אלא משום דבעינן שיהא ב"ד כדפירשית ועוד אומר ר"י דס"ד דצרי' להעיד בפניהם משום דפעמים אין מכירין אלא על ידי שראו בלילה דליכא למימר לא תהא שמיעה גדולה מראייה דשמיעה אינה יכולה להיות בלילה כדאמר בר"ה (דף כה: ושם) דמקירת עדים כתחלת דין דמי ותחלת דין אינו אלא ביום כדאמרינן בסנהדרין (דף לג.): **בפני** כל אחד ואחד. דס"ד כיון שהעידו בפני שנים יכול השלישי לכתוב על סמך השנים אע"פ שלא העידו בפניו: **הנח** לעדות החדש דאורייתא. ובדאורייתא אין עד נעשה דיין וטעמא דאין עד נעשה דיין משום דבעינן שיעידו לפני הדיינין כמו שמפרש רשב"ם דכתיב ועמדו שני האנשים אלו העדים לפני ה' אלו הדיינין וי"מ משום דבעינן עדות שאתה יכול להזימה ואם העדים נעשו דיינין עדות שאין אתה יכול להזימה היא שלא יקבלו הזמה על עצמן ומיהו לפי טעם זה אם העדים קרובים לדייני' אינם יכולים להעיד דלא יקבלו הזמה עליהם אלא כיון דבני הזמה ניהו בב"ד אחר עדות שאתה יכול להזימה קרינא בהו וה"נ יהיה הדיין נעשה עד[ט] ודוקא בעד המעיד אמרינן דאין עד נעשה דיין דשייכי הני טעמי אבל עד שאינו צריך להעיד כגון שיש אחרים שיעידו או כגון שראוהו ביום שאינו צריך להעיד דלא תהא שמיעה גדולה מראייה נעשה דיין ודווקא בדיני ממונות אבל בדיני נפשות אפילו עד שאין צריך להעיד אין נעשה דיין לר"ע דאמר במסכת מכות (דף ו. ושם) אפילו הן מאה כולן עדים וטעמא מפרש בפרק ראוהו ב"ד (ר"ה דף כו. ושם) משום דכתיב והצילו העדה והנך כיון דחזו דקטל תו לא חזי ליה זכותא ודווקא בדאורייתא אבל בדרבנן אפילו עד המעיד נעשה דיין:

תרי

עין משפט נר מצוה

מח א מיי' פ"ז מהל' עדות הלכה ו סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן מו סעיף כד:

מט ב מיי' פ"ז שם הל' כ סמג שם טוש"ע שם סעיף ז:

נ ג מיי' פ"ב מהלכות קידוש החדש הלכה ט:

נא ד מיי' פ"ה מהלכות עדות הלכה ט סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' ז סעיף ה:

נב ה מיי' פ"ו שם הל' א ופ"ז הלכה ו סמג עשין פב טוש"ע שם סימן מו סעיף ד בהג"ה:

נג ו מיי' פ"ו שם הל' ז טוש"ע שם סעיף טו:

◆

תוספות רי"ד

דאיקלע רבנאי אחוה דר' חייא בר אבין לקמן למיזבן שומשמי ואמר הכי אמר שמואל עד ודיין אין מצטרפים וכך הלכה: א"ר א"ר ג' שישבו לקיים את השטר פי' בלא העדאת עדים שיעידו על כת"י לפי שהדיינים עצמם מכירין אותה ב' מהן מכירין חתימת ידי העדים וא' אינו מכיר עד שלא חתמו פי' בהנפק מעידים בפניו וחותם פי' לפני השלישי שזה כת"י החתומים משחתמו אין מעידין בפניו וחותם פירוש (אחר) עד שלא חתמו הן בההיא אשרתא מעידים בפני זה וחותם עמהן וכותבין כך נפק שטרא דנן קדמנא ונתברנו שהוא חתימות העדים ואשרנוהו וקיימנוהו כדחזי אבל אחר שחתמו אין מעידין בפניו מפני שהן נוגעים בעדותן שנראה שמה שמעידים כך כדי לקיים חתימתן שלא תבטל: ש"מ תלת ש"מ עד נעשה דיין פי' אחר שהעיד ונעשה עד חוזר עוד ונעשה דיין וש"מ דיינים המכירים חתימת ידי העדים א"צ להעיד בפניהם וש"מ דיינים שאין מכירין חתימות העדים צריכים להעיד בפני כא"א פי' שאם העידו בפני הב' אין הג' יכול לחתום שהרי כאן הצריכו להעיד בפני הג' ולא יועיל הנה שיעידו בפני ב' והב' יעידו לג' כדאמרינן בשנים מכירין משום דהוי להו עד מפי עד אבל כשמכירין מעצמן אינו עד מפ"ע: איתבי' רב ספרא לר"א ועד מי נעשה דיין והתנן ראוהו ג' והם ב"ד פי' מסנהדרין שמקדשים את החדש יעמדו ב' ויושיבו מחבריהם אצל היחיד ויעידו בפניהם ויאמרו מקודש מקודש שאין היחיד נאמן ע"י עצמו והתם פרכינן ולא תהא שמיעה גדולה מראייה ומתקמי' לה כשראוהו בלילה לפיכך אם לא יעידו בבקר על מה יאמרו מקודש אין היחיד ראוי לקדש את החדש דקידוש החדש צריך שלשה והלכך יושיבו ב' דיינים אחרים מחבריהם מיושבי סנהדרין ואלה הב' שראו יעמדו בפניהם והם יקדשוהו ואי איתא ליתבו בדוכתייהו ולקדשו פי' אי איתא דעד שהעיד נעשה דיין מה צריך

מסורת הש"ס

א) גיטין כו: לקמן פה. [ועי' בטוש"ע ח"מ סימן מו סעיף כד ובסמ"ע שם], ב) סנהדרין לד: ר"ה כו. גיטין ה: ב"ק ל: ב"ב קיד., ג) ר"ה כה:, ד) [לקמן כח. ע"ש בתוס'], ה) [ועי' בתוס' ב"מ קיג. ד"ה מחויר], ו) [פי' הרשב"א], ז) [והסכים להסתמך לא חשיב מעשה ב"ד לבעדים שני שיעידו שנפטמה. ח"ו], ח) [ועי' תוס' גיטין כו: ד"ה וליתא וב"מ יג: ד"ה כותבין], ט) [ועי' ח"מ תוס' ב"ק ל: ד"ה כגון שראוהו בלילה כו' טעם אחר בשם ר"י דנפקא לן מביום הנחלו כו'].

◆

מוסף רש"י

אשרתא. לשון חוזק כמו (יבמות סב.) יישר כחך (לקמן פה.) קיום השטר שהעדים מעידין על כתב ידיהם בב"ד וב"ד כותבין כו במותב תלתא הוינא ואתו פלוני ופלוני ואסהידו אחתימות ידייהו ואשרנוהי וקיימנוהי כדחזי ומותמין (גיטין כו: ובעי"ז לקמן פה.). **דניהוו סהדי אחתימת ידייהו**. שיעידו זה כתב ידי (לקמן פה.). **ויעידו בפניהם**. השנים (ר"ה כה:). **שאין היחיד נאמן**. לומר מקודש בפני עצמו, לכך צריך להושיב מחבריהן אללו (שם). **וקיום שטרות דרבנן**. דמדאורייתא לא בעינן קיום דאמר ר"ל (לעיל יח:) עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד (לקמן כח.).

◆

תוספות רי"ד (המשך)

להושיב מחבריהם אצל היחיד הם שהעידו יצטרפו עמו לקדש אלא לאו ש"מ אין עד שהגיד עדותו כשר להיות דיין והכא היכי אמרינן דמעידים ומסיק הנח לעדות החודש דאורייתא ובדאורייתא אין עד נעשה דיין אבל קיום שטרות דרבנן ובדרבנן עד נעשה דיין פי' מה"ת ליכא למיחש לזויפא אלא בלי קיום יגבה ולכי מחבור דזייף מהדר ליה ורבנן הוא דאצרכי' לקיומי' ועד דלא מקיים לא גבי. ע"י דיני עד נעשה דיין בס"פ ששם ביארתי שאם יש עדים רבים שיגמר הדין ע"פ שנים עדים ושלשה דיינים עד שהגיד עדותו נעשה דיין: אמר ר"פ משמיה דרבא האי אשרתא דדיינא דכתיבא מקמי דנחוו סהדי אחתימות ידיהו פסולה משום דמיחזי כשיקרא ולית הל' הכי דלקמן בפ' הכותב ובגיטין בפ' כל הגט מתיבי' ליה ואמרינן וליתא לדר"פ: אמר ר' אבא אר"ה א"ר ג' שישבו לקיים את השטר וקרא ערעור על א' מהן עד שלא חתמו פי' השנים על אשרתא מעידים עליו פי' על זה שהוא כשר וחותם משחתמו אין מעידין עליו וחותם פי' כיון שחתמו הן נוגעים בעדות שהם מתכוונים שלא תבטל חתימתן וגם גנאי הוא להם שיאמרו עם הפסול חתמו. וערעור דמאי אי ערעור דגזלנותא